

IN MEMORIAM

IGAUNU ARHEOLOĢE SILVIJA LAULA (04.12.1931.–27.03.2013.)

Zaļajā ceturtdienā pirms Lieldienām pienāca ziņa, ka mūžībā aizgājusi igauņu arheoloģe Silvijs Laula. Latvijas vecākās paaudzes arheologus ar viņu vienoja draudzīgi savstarpējie kontakti un sadarbība arheoloģisko pētījumu laukā.

Silvijs Laula dzimusi 1931. gada 4. decembrī Tartu apriņķī. Pēc Tartu Universitātes Vēstures un filoloģijas fakultātes beigšanas 1954. gadā S. Laula sāk strādāt Igaunijas Zinātņu akadēmijas Vēstures institūtā, kur Arheoloģijas nodaļas vadītāja Harija Mooras vadībā pārkvalificējas par arheologu. Praktiskās zināšanas viņa apgūst, piedaloties Martas Šmīdehelmas vadītajos izrakumos. 1993. gadā S. Laula aiziet pensijā, turpinot vēl daudzus gadus ražīgi strādāt.

S. Laulas zinātniskās intereses ietvēra dzelzs laikmeta kultūru veidošanos un etniskās vēstures jautājumus. Pētniece devusi ļoti nozīmīgu ieguldījumu Igaunijas dienvidaustrumu daļas arheoloģisko pieminekļu apzināšanā un arheoloģiskajā izpētē. Pēc viņas iniciatīvas notiek arī Baltijas somu apdzīvoto vietu apzināšana Latvijas teritorijā. 1962. gadā

sadarbībā ar arheologu Jāni Graudoni tiek apzināti Limbažu, Cēsu, Valmieras, Alūksnes, Gulbenes un Balvu rajona arheoloģiskie pieminekļi, īpaši akmeņu krāvuma, akmeņu šķirstu un uzkalniņu kapi, bet Gulbenes rajona Priedkalnu kapulaukā veikti arheoloģiskie izrakumi. 1964. gadā kopīgi izrakumi norisinās senākā dzelzs laikmeta akmeņu šķirstu kapulaukā Balvu Rijniekos. 1974. gadā S. Laula aizstāv zinātņu kandidāta disertāciju “Dienvidaustrumu Igaunija agrajā dzelzs laikmetā (2.–5. gs.)”, bet darbs pie tēmas noslēdzas ar monogrāfiju “Dzelzs laikmeta kultūras veidošanās Dienvidaustrumu Igaunijā (500. g. pr. Kr. – 500. g.)” (2001).

Publikācijās, kas veltītas etniskajām problēmām, pētniece aplūkojusi dienvidaustrumu igauņu un votu etnisko vēsturi, skaidrojusi dienvidigauņu dialektu areālu izcelsmi, akmeņu krāvuma kapu (tarandu kapu) kultūras ģenēzi, pētījusi dienvidaustrumu Igaunijas iedzīvotāju vietu somugru pasaulē, īpaši kontekstā ar Volgas somiem un tekstilās keramikas izplatību agrajā dzelzs laikmetā, kopīgās un atšķirīgās iezīmes Baltijas somu un viņu kaimiņu kultūrās u.c. jautājumus. Zinātnieces hipotēze par dienvidaustrumu Igaunijas 1. gadu tūkstoša otrās puses garo uzkalniņu kultūras ziemeļu grupas uzkalniņu piederību rakstītajos avotos minētajiem čudiem guvusi apliecinājumu jaunākajā arheoloģiskajā materiālā.

Dienvidaustrumu Igaunijas kapulauku bagātīgais tekstiliju materiāls pamudināja S. Laulu pievērsties arī senā apģērba izpētei. Apkopojums par igauņu 1.–17. gs. apģērba publicēts Maskavā izdotajā kolektīvajā darbā “Senais Austrumeiropas tautu apģērbs” (1986). Monogrāfijā apkopoti arī Sīksalas kapulauka (11.–15. gs.) arheoloģiskie pētījumi un dotas tērpu rekonstrukcijas (2007, līdzautors Heiki Valks). Analizējot Igaunijas dienvidaustrumu daļas kapulaukos uzietās tekstilijas, pētniece īpašu uzmanību veltījusi to kopīgajām iezīmēm ar atradumiem Latvijas ziemeļaustrumu daļā.

S. Laulas pētījumi sekmējuši Latvijas dzelzs laikmeta un etnisko problēmu risināšanu, arī apģērba izpēti. Zinātnieces atziņas neapšaubāmi tiks izmantotas nākotnē, izzinot līdz šim mazpētīto Latvijas ziemeļaustrumu teritoriju.

Latvijas arheologi, kas Silviju Laulu pazina personīgi, atcerēsies viņu kā sirsniņu, laipnu, erudītu kolēģi, kura nesavtīgi dalījās savās zināšanās un pieredzē.

Lai vieglas smiltis!

Antonija Vilcāne